

UZASADNIENIE

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia 11 lipca 2017 roku, znak: (...), działając na podstawie art. 24a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. 2016, poz. 708 tekst jednolity ze zmianami, dalej jako ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy) oraz na podstawie otrzymanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji nr (...) z dnia 5 maja 2017 roku, ponownie ustalił wysokość renty rodzinnej M. W. po zmarłym emerycie od dnia 1 października 2017 roku. Wyjaśniając sposób ustalania wysokości świadczenia organ wskazał, że jego podstawa wymiaru została określona w kwocie (...)złotych, a renta rodzinna stanowi 60,88 % podstawy wymiaru zmarłego. Wysokość emerytury, od której naliczana jest renta rodzinna, została ograniczona do kwoty przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i wyniosła kwotę (...)złotych. Natomiast renta rodzinna dla jednej uprawnionej osoby wynosi 85 % emerytury. Z uwagi na to, że wysokość renty rodzinnej nie może być wyższa od kwoty(...)złotych, tj. przeciętnej renty rodzinnej ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, to wysokość świadczenia została ograniczona do tej kwoty (decyzja k. 113 akt ZER MSWiA).

M. W. złożyła odwołanie od powyższej decyzji, zarzucając jej szereg naruszeń przepisów prawa materialnego, w tym oparcie rozstrzygnięcia na przepisach sprzecznych z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej i Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie jej świadczenia rentowego w dotychczasowej wysokości (...)złotych. W uzasadnieniu przytoczyła przebieg służby zmarłego ojca wskazując, że była realizowana w ogniwach pionu przewencji, za co był on wielokrotnie wynagradzany (odwołanie k. 6-15).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, nie znajdując podstaw do zmiany decyzji (odpowiedź na odwołanie k. 23-25).

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia 15 grudnia 2017 roku, znak: (...), działając na podstawie art. 24a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy oraz na podstawie art. 70 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2017, poz. 1383, tekst jednolity ze zmianami, zwana dalej ustawą emerytalną), po rozpatrzeniu wniosku z dnia 5 grudnia 2017 roku, ustalił A. R. prawo do renty rodzinnej po zmarłym emerycie od dnia 1 grudnia 2017 roku. W uzasadnieniu organ wskazał, że podstawę wymiaru świadczenia stanowi kwota (...)złotych, a renta rodzinna wynosi 60,88 % podstawy wymiaru zmarłego. Wysokość emerytury, od której naliczana jest renta rodzinna, została ograniczona do kwoty przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i wyniosła kwotę(...)złotych. Natomiast renta rodzinna dla dwóch osób uprawnionych wynosi 90 % emerytury. Z uwagi na to, że wysokość renty rodzinnej nie może być wyższa od kwoty (...)złotych, tj. przeciętnej renty rodzinnej ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, to wysokość świadczenia została ograniczona do tej kwoty. Następnie renta rodzinna ulega podziałowi i dla jednego członka rodziny wynosi kwotę (...)złote. Nadto z powodu osiągnięcia przychodów przekraczających 70 % przeciętnego wynagrodzenia rentę rodzinną zmniejszono o kwotę(...)złotych (decyzja k. 128 akt ZER MSWiA).

A. R. wniosła odwołanie od powyższej decyzji, zarzucając jej przywołanie błędnej podstawy prawnej, w tym rażące naruszenie art. 33 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, a także oparcie rozstrzygnięcia na przepisach sprzecznych z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej i Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie jej świadczenia rentowego w należnej wysokości (...)złotych. W uzasadnieniu przytoczyła przebieg służby zmarłego męża wskazując, że w latach 1980-1983 był słuchaczem Wyższej Szkoły (...) w S., a w latach 1983-1990 funkcjonariuszem organów bezpieczeństwa państwa.

W 1990 roku przeszedł pozytywnie weryfikację, po czym pełnił dalszą służbę w pionie prewencji Komendy Miejskiej Policji w L. oraz w Wydziale Policji Sądowej KWP w L. (odwołanie k. 75-80).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie (odpowiedź na odwołanie k. 81-83).

Postanowieniem z dnia 12 lutego 2020 roku Sąd Okręgowy w Lublinie połączył sprawy z powyższych odwołań do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia (postanowienie k. 117v).

Sąd Okręgowy w Lublinie ustalił, co następuje.

D. R. urodził się dnia (...). W okresie od dnia 1 września 1973 roku do dnia 30 września 1974 roku pracował jako uczeń praktycznej nauki zawodu w (...) Zakładach (...) w L., a od dnia 10 października 1974 roku do dnia 30 czerwca 1976 roku jako uczeń nauki zawodu w Przedsiębiorstwie (...) w L.. W dniu 11 marca 1979 roku złożył podanie do Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w B. o umożliwienie odbycia zasadniczej służby wojskowej w organach Milicji Obywatelskiej, motywując to zamiarem kontynuowania pracy w MO po zakończeniu tej służby, w tym podjęciem nauki w szkole oficerskiej. W okresie od dnia 30 lipca 1979 roku do dnia 1 października 1979 roku D. R. odbył zasadniczą służbę wojskową. W dniu 30 czerwca 1983 roku ukończył w Wyższej Szkole (...) wyższe studia zawodowe w zakresie prawo-administracyjnym oraz ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego (podanie str. 0010, ankieta osobowa str. (...), dyplom str. 0032 akta osobowe k. 31; świadectwa pracy k. 6, 7, zaświadczenie k. 8 akt ZER MSWiA).

Z dniem 1 października 1979 roku został przyjęty do służby w MO na okres przygotowawczy na stanowisku milicjanta w jednostce Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej w K.. Z dniem 1 października 1982 roku został mianowany funkcjonariuszem stałym. Po zakończeniu studiów od dnia 1 lipca 1983 roku został mianowany na stanowisko inspektora Wydziału IV SB Komendy Wojewódzkiej Policji w L., gdzie został skierowany do pracy operacyjnej w Sekcji (...). Od początku zajął się organizowaniem ochrony operacyjnej obiektów kompleksu gospodarki żywnościowej (przebieg służby str. (...)) rozkaz personalny nr (...). (...), notatka służbowa str. (...) – akta osobowe k. 31).

Z dniem 1 lutego 1985 roku D. R. został przeniesiony na stanowisko starszego inspektora Wydziału (...) Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w L.. Przeniesienie miało charakter porządkujący i wynikało z utworzenia wydziału. W trakcie służby D. R. zajmował się rozpoznaniem i ujawnianiem zagrożeń w sektorze spółdzielczości wiejskiej, skupie i obrocie towarowym. Osiągał dobre rezultaty operacyjne, za co otrzymał dodatek. W toku służby był wielokrotnie nagradzany za dobre efekty na odcinku pracy operacyjnej oraz odznaczony srebrną odznaką „Za ład i porządek” (przebieg służby str. 0060, rozkaz personalny nr (...). (...), wniosek personalny str. (...)- (...), opinia służbowa str. 0080 – akta osobowe k. 31).

Departament VI Ministerstwa Spraw Wewnętrznych został powołany do zapewnienia operacyjnej ochrony kompleksu gospodarki żywnościowej, leśnictwa i przemysłu drzewnego oraz ochrony środowiska i gospodarki wodnej przed wrogą i szkodliwą działalnością podejmowaną z powodów politycznych, a także z pozycji ugrupowań prawicy ludowej i elementów antypaństwowych. Do zakresu działania Departamentu należało w szczególności rozpoznawanie zagrożeń i przeciwdziałanie im m.in. w odniesieniu do produkcji, przetwórstwa i obrotu towarowego, leśnictwa, ochrony środowiska i gospodarki wodnej, rozpoznawanie, rozpracowywanie, przeciwdziałanie i zwalczanie działalności antypaństwowej w środowisku wiejskim, podejmowanie ofensywnych działań mających na celu przeciwdziałanie opanowywaniu organizacji społecznych, związkowych i zawodowych działających na wsi oraz w kompleksie rolno-spożywczym, przez elementy antypaństwowe oraz pravicowych działaczy ruchu ludowego, rozpoznawanie i rozpracowywanie z pozycji krajowych, charakteru i treści kontaktów działaczy organizacji antypaństwowej oraz prowadzenie prac analitycznych i informacyjnych mających na celu wypracowywanie prognoz i prawidłowych kierunków działania dla politycznych rozwiązań w zakresie gospodarki żywnościowej, jej ochrony oraz zwalczania nieprawidłowości i nadużyć. Na szczeblu wojewódzkim komórki pionu VI zajmowały się m.in. określaniem kierunków i zadań operacyjnych wynikających z wojewódzkich planów działania dla ogniw pionu VI, koordynowaniem i sprawowaniem nadzoru nad realizacją zadań operacyjnych, prowadzeniem spraw operacyjnych, które swym zasięgiem obejmowały problematykę występującą we wszystkich lub w kilku rejonach SB na terenie województwa,

czy realizowaniem zadań operacyjnych w odniesieniu do instytucji, organizacji (w tym społeczno-politycznych) oraz zrzeszeń zajmujących się problematyką rolno-spożywczą (zarządzenie Ministra MSW nr (...) z dnia 30 listopada 1984 r., ramowy zakres działania komórek pionu VI SB).

Od dnia 1 listopada 1989 roku D. R. został mianowany inspektorem Wydziału Ochrony (...) L., gdzie pełnił służbę do dnia 31 stycznia 1990 roku. Przeniesienie wynikało z włączenia stanowiska inspektora Wydziału (...) do Wydziału (...) (przebieg służby str.(...), rozkaz personalny nr (...)str. (...) - (...) – akta osobowe k. 31).

Wydział Ochrony (...) był jednostką terenową Departamentu Ochrony (...) Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a jego powołanie wiązało się z likwidacją i przekształceniem niektórych jednostek organizacyjnych (zarządzenie nr 03/89 z dnia 27 września 1989 r.).

W trakcie służby D. R. uzyskał kolejno stopnie kaprała, starszego kaprała, podporucznika MO, a od dnia 7 października 1986 roku porucznika MO. W dniu 22 grudnia 1981 roku został odznaczony Brązową Odznaką „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, w dniu 22 sierpnia 1989 roku Brązową Odznaką „W Służbie Narodu”, a w dniu 19 września 1989 roku Srebrną Odznaką „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”. Nadto w dniu 1 czerwca 1988 roku otrzymał nagrodę od Szefa WUSW (przebieg służby str. (...) - (...) – akta osobowe k. 31).

D. R. z dniem 31 lipca 1990 roku został zwolniony ze służby w MO i przyjęty do Policji na stanowisko starszego asystenta w Komendzie Rejonowej Policji w L.. Otrzymał pozytywną opinię Wojewódzkiej Komisji Weryfikacyjnej. Służbę w Policji pełnił do dnia 16 października 2006 roku. Decyzją z dnia 25 października 2006 roku organ ustalił mu prawo do emerytury policyjnej od dnia 17 października 2006 roku. Wysokość świadczenia została ustalona przy przyjęciu 75 % podstawy wymiaru. Dyrektor ZER do wysługi zaliczył okres zasadniczej służby wojskowej od dnia 30 lipca 1979 roku do dnia 1 października 1979 roku, okres służby w Policji (MO) od dnia 1 października 1979 roku do dnia 16 października 2006 roku oraz okresy składkowe przed służbą od dnia 1 września 1973 roku do dnia 30 września 1974 roku oraz od dnia 10 października 1974 roku do dnia 30 czerwca 1976 roku w łącznym wymiarze 30 lat i 6 dni. W związku z orzeczeniem inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą decyzją z dnia 2 lipca 2007 roku emeryturę podwyższono o 15 % podstawy wymiaru (nie więcej niż 80 % podstawy wymiaru) od dnia 17 października 2006 roku (przebieg służby str. (...), opinia str. (...) – akta osobowe k. 31; rozkaz personalny k. 4, wysługa k. 12, decyzje k. 13, 18 akt ZER MSWiA).

Następnie decyzją z dnia 3 listopada 2009 roku, w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 23 stycznia 2009 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji o przebiegu służby nr (...) z dnia 11 sierpnia 2009 roku, organ rentowy zmienił wysokość świadczenia emerytalnego D. R., przyjmując 65,50 % podstawy wymiaru, podwyższonej do 80 % z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą. Za służbę w organach bezpieczeństwa państwa uznano okres od dnia 1 lipca 1983 roku do dnia 31 stycznia 1990 roku (informacja k. 25, wysługa k. 26, decyzja k. 27 akt ZER MSWiA).

D. R. zmarł dnia (...) roku. Decyzją z dnia 1 czerwca 2012 roku Dyrektor ZER MSWiA przyznał jego córce M. W. (wówczas noszącej nazwisko R.) policyjną rentę rodzinną w związku ze śmiercią ojca. Emerytura, od której wyliczono rentę wyniosła 80 % podstawy wymiaru, tj. 4 240,78 złotych, a renta wyniosła 85 % tej kwoty, tj. 3 604,66 złote (odpis aktu zgonu k. 47, decyzja k. 57 akt ZER MSWiA).

W dniu 5 maja 2017 roku Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu sporządziła informację o przebiegu służby nr (...), zgodnie z którą D. R. w okresie od dnia 1 lipca 1983 roku do dnia 31 stycznia 1990 roku pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Instytut uznał, że D. R. pełnił służbę określoną według następujących przepisów ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy:

- art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. c) tiret piąte – Departament (...) w okresie od dnia 1 lipca 1983 roku do dnia 31 stycznia 1985 roku podczas służby na stanowisku inspektora Wydziału (...), a następnie WUSW w L.;

- art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. c) tiret siódme – Departament (...) w okresie od dnia 1 lutego 1985 roku do dnia 31 października 1989 roku podczas służby na stanowisku inspektora Wydziału (...) w L.;

- art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. c) tiret drugie – Departament Ochrony (...) w okresie od dnia 1 listopada 1989 roku do dnia 31 stycznia 1990 roku podczas służby na stanowisku inspektora Wydziału Ochrony (...) w L..

Informacja ta stała się podstawą wydania zaskarżonej decyzji z dnia 11 lipca 2017 roku, w której organ rentowy ustalając wysokość emerytury zmarłego, będącej następnie podstawą ustalenia renty rodzinnej, za okres w niej wskazany w wymiarze 6 lat i 7 miesięcy przyjął 0 % podstawy wymiaru. Natomiast za okres zasadniczej służby wojskowej od dnia 30 lipca do dnia 30 września 1979 roku w wymiarze 2 miesiące i 2 dni, a także służby w Milicji Obywatelskiej i Policji od dnia 1 października 1979 roku do dnia 30 czerwca 1983 roku oraz od dnia 1 lutego 1990 roku do dnia 16 października 2006 roku w łącznym wymiarze 20 lat, 7 miesięcy i 18 dni, przyjął wskaźnik 2,6 % podstawy wymiaru. Również za okres składkowy przed służbą od dnia 1 września 1973 roku do dnia 30 września 1974 roku oraz od dnia 10 października 1974 roku do dnia 30 czerwca 1976 roku przyjął wskaźnik 2,6 % podstawy wymiaru. Ustaloną w ten sposób kwotę organ obniżył do wysokości przeciętnej emerytury, po czym wyliczył od niej rentę rodzinną dla M. W. i obniżył ją do przeciętnej renty rodzinnej wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Następnie decyzjami z dnia 15 grudnia 2017 roku organ rentowy przy zastosowaniu tych zasad obliczył wysokość renty rodzinnej, jako pochodnej od emerytury D. R., dla M. W. i A. R., dzieląc świadczenie na dwóch uprawnionych członków rodziny zmarłego (pismo IPN k. 187; informacja k. 110, przebieg służby k. 111, decyzje k. 113, 128 akt ZER MSWiA).

Stan faktyczny w niniejszej sprawie został ustalony na podstawie dowodów ze wskazanych dokumentów znajdujących się w aktach organu rentowego oraz aktach sprawy, w tym akt osobowych D. R. dostarczonych przez IPN.

Dokumenty z akt osobowych zostały przyjęte do ustaleń i uznane za wiarygodne. Składają się na nie skany oryginalnych, źródłowych dokumentów, opisujących szczegółowo przebieg służby zmarłego funkcjonariusza, a zawarte w nich informacje nie zostały skutecznie podważone przez żadną ze stron. Informacje te w sposób szczegółowy dokumentują poszczególne stanowiska, okresy, czy zasady wynagradzania, w tym nagrody, wyróżnienia i dodatki do uposażenia wynikające z działalności operacyjnej D. R.. Stanowią niepodważalną, usystematyzowaną i przez to rzetelną całość, która zasługuje na obdarzenie wiarą. W szczególności zgromadzone w nich opinie służbowe w sposób jednoznaczny przedstawiają charakterystykę zatrudnienia D. R. w spornym okresie, poczynając już od motywów, jakimi kierował się wstępując do służby. Z podania o przyjęcie do służby wynika, że był on od początku zorientowany na pracę w MO, a po ukończeniu Wyższej Szkoły (...) został skierowany na odcinek pracy operacyjnej. Wykazywał predyspozycje do takiej działalności i w tym celu jego praca była wykorzystywana. Osiągał na tym polu duże sukcesy, o czym świadczą liczne awanse, nagrody, wyróżnienia wewnętrzne, odznaki państwowe, a także zmiana uposażenia i przyznanie dodatku operacyjnego. Z opinii wynika, że D. R. przez cały okres realizował zadania jednostki, w jakiej pełnił służbę, a ich zmiana wynikała ze zmian struktury organizacyjnej aparatu bezpieczeństwa. Mąż i ojciec wnioskodawczyń zajmował się ochroną operacyjną obiektów gospodarczych, ujawniając zagrożenia w sektorze spółdzielczości wiejskiej, skupie i obrocie towarowym. Przyczyniał się w ten sposób do umacniania ustroju, co dostrzegali przełożeni w ocenach jego pracy. Wymowa opinii, notatek i wniosków służbowych wpisuje się w charakterystykę kolejnych wydziałów, a przez to jest bezdyskusyjna i nie budzi wątpliwości co do charakteru służby w całym okresie. Warto zauważyć, że dokumenty te były sporządzane na bieżąco w toku służby, co dodatkowo nadaje im waloru wiarygodności w zakresie opisywanych tam ustaleń. Przełożeni na bieżąco wskazywali konkretne fakty, jakie towarzyszyły działaniom operacyjnym.

Powyższa ocena akt osobowych poparta jest oceną informacji o przebiegu służby z Instytutu Pamięci Narodowej z dnia 5 maja 2017 roku, nr (...), zgodnie z którą w okresie od dnia 1 lipca 1983 roku do dnia 31 stycznia 1990 roku D. R. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa. Sąd zaznacza, że tego rodzaju informacja podlega weryfikacji w postępowaniu przed właściwym organem emerytalnym, jak również wszechstronnej kontroli sądowej w postępowaniu sądowym. W razie zaskarżenia decyzji organu emerytalnego o ostatecznym ukształtowaniu praw emerytalnych funkcjonariusza rozstrzyga co do istoty sąd powszechny, który nie jest prawnie związany treścią tej informacji. Takie

stanowisko zostało zawarte w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 stycznia 2012 roku, sygn. akt K 36/09 (OTK ZU 2012, z. 1A, poz. 3). Podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 grudnia 2011 roku, sygn. akt II UZP 10/11 (OSNP 2012, nr 23-24, poz. 298) wskazując, że „sąd powszechny (sąd ubezpieczeń społecznych), rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji organu emerytalnego (dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.) w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej - zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Związanie to obejmuje jedynie organ emerytalny, który przy wydawaniu decyzji musi kierować się danymi zawartymi w informacji o przebiegu służby”. Taką argumentację Sąd rozpoznający sprawę w pełni podziela tym bardziej, że w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych nie obowiązują ograniczenia dowodowe wynikające z przepisów rozporządzenia wykonawczego wydanego na mocy art. 38 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, odmiennie niż w postępowaniu przed organem rentowym, a zastosowanie znajdują wyłącznie przepisy k.p.c., w tym także przepisy dotyczące postępowania dowodowego.

Sąd Okręgowy w Lublinie zważył, co następuje.

Na wstępie oceny prawnej ustalonego jak wyżej stanu faktycznego koniecznym jest poczynienie uwag natury ogólnej, które mają znaczenie fundamentalne dla porządku prawnego i rozpatrywanej sprawy. Wskazać trzeba, że zaskarżoną decyzją organ rentowy zmniejszył wysokość świadczenia wnioskodawczyń w wyniku zastosowania przepisów wprowadzonych ustawą z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. 2016, poz. 2270, zwana dalej ustawą nowelizującą), obowiązującej od dnia 1 stycznia 2017 roku. Ustawa przewiduje nowe zasady ustalania wysokości rent i emerytur dla osób, które pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa, wprowadzone do ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Jak stanowi art. 15c ust. 1 tej ustawy w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 roku, emerytura wynosi:

- 1) o % podstawy wymiaru - za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b;
- 2) 2,6 % podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, 1a oraz 2-4.

Natomiast zgodnie z ust. 3 przepisu wysokość emerytury ustalonej zgodnie z ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Powyższe zasady ustalania wysokości emerytury mają bezpośrednie przełożenie także na wysokość renty rodzinnej, co stanowi przedmiot sporu w niniejszej sprawie. Stosownie do art. 24a ust. 1 tej ustawy w przypadku renty rodzinnej przysługującej po osobie, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 roku, renta rodzinna przysługuje na zasadach określonych w art. 24, z zastrzeżeniem, iż wysokość renty rodzinnej ustala się na podstawie świadczenia, które przysługiwało lub przysługiwałoby zmarłemu z uwzględnieniem przepisów art. 15c lub art. 22a. Zgodnie z ust. 2 przepisu wysokość renty rodzinnej, ustalonej zgodnie z ust. 1, nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty rodzinnej wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Przed przejściem do dalszy rozważań konieczne jest wyjaśnienie, że art. 33 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, wbrew twierdzeniom odwołującej się A. R., nie stoi na przeszkodzie zmianie wysokości jej świadczenia. Nie zachodzi konieczność wystąpienia przesłanki wskazanej w tym przepisie, ponieważ podstawą

działania Dyrektora ZER MSWiA jest w tym przypadku art. 2 ust. 2 ustawy nowelizującej z 2016 roku. Zgodnie z jego brzmieniem w przypadku osób pobierających renty rodzinne przysługujące po osobach, w stosunku do których z informacji, o której mowa w art. 13a ustawy zmienianej w art. 1 (ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy), wynika, że pełniły służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zmienianej w art. 1, i które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy mają przyznane świadczenia na podstawie ustawy zmienianej w art. 1, organ emerytalny właściwy według przepisów ustawy zmienianej w art. 1, wszczyna z urzędu postępowanie w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości świadczeń, o których mowa w art. 24a ustawy zmienianej w art. 1. Jest to przepis szczególnie w stosunku do art. 33 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy i jako taki pozwala na wydanie decyzji z urzędu bez konieczności spełnienia przesłanek z wymienionego przepisu.

Niezależnie od tego A. R. jest uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym mężu dopiero od dnia 1 grudnia 2017 roku, a zatem już po wejściu w życie ustawy nowelizującej. W związku z tym art. 33 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy w ogóle nie znajdzie wobec niej zastosowania, ponieważ po raz pierwszy ustalono wysokość jej świadczenia już z uwzględnieniem przepisów art. 15c ustawy.

Odpowiadając na pozostałe zarzuty zawarte w obydwu odwołaniach Sąd podkreśla, że celem poddanych analizie przepisów, dodanych ustawą nowelizującą, nie było pozbawienie praw nabytych z zakresu zabezpieczenia społecznego z tytułu służby w latach 1944-1990 w totalitarnych organach bezpieczeństwa PRL przez emerytów korzystających z zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy policji. Ustawodawca nie odebrał tej kategorii ubezpieczonych prawa do korzystania z zaopatrzenia emerytalnego służb mundurowych z uwzględnieniem także okresów pełnionych w służbach bezpieczeństwa PRL. Zgodnie z konstytucyjnymi zasadami sprawiedliwości społecznej oraz elementarnej (zwykłej) przyzwoitości celem uchwalonej w 2016 roku nowelizacji było dostosowanie wysokości świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb mundurowych – tylko za okresy służby polegającej na sprzeniewierzeniu się wartościom niepodległościowym, wolnościowym i demokratycznym – do poziomu świadczeń nabywanych z powszechnego systemu emerytalnego, bez dalszej możliwości korzystania z przywilejów niesłusznie, niegodnie lub niegodziwie uzyskanych z tytułu i okresów pełnienia w latach 1944-1990 służby w organach bezpieczeństwa państwa totalitarnego. Podkreślić trzeba, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 3 marca 2011 roku (II UZP 2/11, OSNP 2011, nr 15-16, poz. 210), iż uprzednia nowelizacja z 2009 roku, która zaliczała okresy służby w organach bezpieczeństwa państwa do tzw. wysługi emerytalnej funkcjonariuszy służb mundurowych i przyznanie po 0,7 % podstawy wymiaru emerytury obliczanej od ostatniego, tj. z reguły najwyższego miesięcznego uposażenia na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym, w żaden sposób nie dyskryminowała tych osób. Przeciwnie, jak akcentował Sąd Najwyższy, nadal, pomimo tej nowelizacji i obniżenia współczynnika z 1,3 % do 0,7 % świadczenia tej grupy ubezpieczonych (adresatów nowelizacji z 2009 roku) były co najmniej porównywalne, a nawet korzystniejsze niż świadczenia ustalane w systemie nabywania świadczeń emerytalnych lub rentowych z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych. Sąd Najwyższy argumentował wówczas, że uprawnionym do świadczeń z systemu powszechnego ustala się podstawę wymiaru świadczeń nie od najwyższego dochodu osiąganego w jednym (ostatnim) miesiącu podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale z wieloletniego okresu ubezpieczenia i od przeciętnej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe według przepisów prawa polskiego z okresu kolejnych 10 kalendarzowych z ostatnich 20 lat kalendarzowych, albo z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia, poprzedzających bezpośrednio rok zgłoszenia wniosku o świadczenie (art. 15 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Odnosząc powyższą ocenę do obecnej regulacji prawnej należy uznać, iż sporna legislacja (art. 15c, art. 22a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy) nie stanowi jakiegokolwiek naruszenia powszechnej zasady równości lub proporcjonalności świadczeń uzyskiwanych z zaopatrzenia emerytalnego służb mundurowych przez osoby pełniące służbę na rzecz totalitarnego państwa, które stosowały bezprawne, niegodne lub niegodziwe akty lub metody przemocy politycznej wobec innych obywateli, w porównaniu do standardów świadczeń uzyskiwanych z powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego. Należy koniecznie dostrzec, co także podniósł Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 3 marca 2011 roku, iż nadal (po wprowadzeniu zasad nowelizacją z 2009 roku) mniej korzystne jest uregulowanie uprawnień emerytalno-rentowych ofiar systemu represji politycznych stosowanych przez organy bezpieczeństwa państwa totalitarnego, którym wprawdzie okresy uwięzienia z przyczyn politycznych uwzględnia się

jako składkowe okresy ubezpieczenia, ale z „zerową” podstawą wymiaru świadczeń za konkretne lata (okresy) wobec nieuzyskiwania podlegającego obowiązkowi składkowemu dochodu wskutek poddania ich bezprawnym represjom politycznym ze strony tzw. aparatu bezpieczeństwa PRL. Zatem obecne przyjęcie „zerowego” wskaźnika podstawy wymiaru (z ostatniego, w normalnym biegu zdarzeń najwyższego uposażenia przysługującego na zajmowanym stanowisku służbowym) za okresy świadomej służby na rzecz totalitarnego państwa, tj. w organach bezpieczeństwa państwa stosujących totalitarną przemoc polityczną i represje polityczne jest społecznie sprawiedliwe. Służba w organach totalitarnej państwowej przemocy politycznej, w warunkach demokratycznego państwa prawnego nie może być tytułem do dalszego utrzymywania lub korzystania z przywilejów uzyskanych z nielegalnej, niegodnej lub niegodziwej służby z natury rzeczy i z punktu widzenia podstawowych, bo przyrodzonych naturze ludzkiej standardów prawnych i obywatelskich demokratycznego państwa prawnego, tj. przywilejów z tytułu służby w organach, które w istocie rzeczy były strukturami niebezpieczeństwa państwa totalitarnego, przeznaczonymi do zwalczania ruchów niepodległościowo-wolnościowych i demokratycznych dążeń oraz aspiracji do odzyskania lub przywrócenia podstawowych praw i wolności obywatelskich.

Powyższe znajduje także oparcie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 roku (III UZP 1/20, OSNP 2021, nr 3, poz. 28), akcentującej konieczność analizy służby ubezpieczonego przez pryzmat naruszeń podstawowych praw i wolności innych osób, zwłaszcza osób walczących o niepodległość, suwerenność i o wolną Polskę, których dopuszczał się dany ubezpieczony. Jednoznacznie krytycznie należy ocenić powoływanie się na jakiegokolwiek argumenty zmierzające do utrzymania przywilejów nabytych z tytułu lub w związku z uczestnictwem w systemie zniewolenia i stosowania represji politycznych przez służby niebezpieczeństwa państwa komunistyczno-totalitarne przez świadomych swej służby funkcjonariuszy SB. Powoływanie się na zasadę praw nabytych, które w istocie rzeczy zmierza do utrzymania przywilejów (bo w dalszym ciągu korzystniej liczonych świadczeń według nowelizacji z 2009 roku, z uwagi na sposób ustalania wysokości świadczenia) nabytych niesłusznie, niegodnie lub niegodziwie z tytułu lub związku z uczestnictwem w strukturach służb niebezpieczeństwa totalitarnego PRL, które zwalczały przyrodzone prawa człowieka i narodu oraz podstawowe wolności obywatelskie, nie stanowi prawnej, prawniczej ani etyczno-moralnej podstawy do kontestowania zgodnej z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej legalności zmian ustawodawczych zmierzających do zrównoważenia uprawnień zaopatrzeniowych byłych funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa państwa totalitarnego i co istotne – tylko za okresy takiej represyjnej służby – do standardów i poziomu powszechnych uprawnień emerytalno-rentowych ogółu ubezpieczonych obywateli. Odpowiada to konstytucyjnym zasadom urzeczywistniania nie tylko zasady sprawiedliwości społecznej, ale realizuje ustawodawczy i jurysdykcyjny obowiązek zapewnienia reguł elementarnej przyzwoitości, które wymagają, aby przywileje zaopatrzeniowe sprawców lub uczestników systemu zniewolenia i stosowania totalitarnych represji politycznych PRL, uzyskane w okresach i z takiego nielegalnego, niegodnego lub niegodziwego tytułu, nie odbiegały znacząco od standardów świadczeń emerytalno-rentowych wynikających z powszechnego systemu świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Z bezprawnego tytułu i okresów uczestnictwa w zwalczaniu przyrodzonych praw człowieka i narodu oraz podstawowych wolności obywatelskich nie sposób prawnie ani racjonalnie wywodzić żądania utrzymania niesłusznie, niegodnie lub niegodziwie nabytych przywilejów z zaopatrzenia emerytalnego służb mundurowych. Tak uzyskane przywileje nie podlegają ochronie w demokratycznym porządku prawa krajowego, wspólnotowego i międzynarodowego, ponieważ osoby zwalczające przyrodzone prawa człowieka i narodu oraz podstawowe wolności obywatelskie nie mają prawa podmiotowego ani tytułu moralnego domagania się utrzymania przywilejów zaopatrzeniowych za okresy zniewalania dążeń niepodległościowych, wolnościowych i demokratycznych narodu polskiego (orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 stycznia 2012 roku, K 39/09, z dnia 24 lutego 2010 roku, K 6/09, z dnia 11 lutego 1992 roku, K 14/91, z dnia 23 listopada 1998 roku, SK 7/98, z dnia 22 czerwca 1999 roku, K 5/99).

Powyższe rozważania w ocenie Sądu rozwiewają wątpliwości podnoszone przez wnioskodawczynię w uzasadnieniach odwołań w zakresie, w którym dotyczą zarzutu niekonstytucyjności zastosowanych przepisów oraz ich niezgodności z konwencją o ochronie praw człowieka i obywatela oraz wynikłym na jej kanwie dorobkiem orzecznictwem. W świetle tych rozważań należy uznać, że państwo jest legitymowane do obniżenia wysokości emerytury funkcjonariuszom, którzy pełnili służbę na rzecz totalitarnego państwa.

Po wyjaśnieniu powyższych kwestii należy rozważania odnieść do oceny sytuacji zmarłego funkcjonariusza przez pryzmat zastosowanych wobec niego przepisów skutkujących obniżeniem wysokości przyznanej emerytury policyjnej. Jest ona określona w pierwszej kolejności art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, zgodnie z którym za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, należało przyjąć wskaźnik o % podstawy wymiaru emerytury. Został on zastosowany do okresu od dnia 1 lipca 1983 roku do dnia 31 stycznia 1990 roku, co skutkowało ustaleniem niższego wppw na 60,88 % wobec wcześniejszego wskaźnika 75 %. Nadto organ nie dokonał zwiększenia wskaźnika zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy o 15 % podstawy wymiaru z uwagi na inwalidztwo pozostające w związku ze służbą. Następnie organ rentowy zastosował art. 15c ust. 3 ustawy, ponownie obniżając wysokość emerytury do kwoty przeciętnej emerytury wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych faktycznie pozbawiając D. R. wysokości świadczenia wypracowanego wg. wskaźnika 2,6 % w demokratycznej Polsce (okres służby przez ponad 16 lat przypadający po 1990 roku).

Sformułowanie użyte w art. 15c ust. 1 ustawy in principio „w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b” prowadzi do przekonania, że konieczne jest dokonywanie ustaleń i oceny w indywidualnej sprawie odrębnie dla każdego ubezpieczonego przez pryzmat działań jakie podejmował w okresie swej służby. Wymaga zatem analizy okoliczności faktycznych w aspekcie podejmowania świadomych działań w ramach takiej struktury, w tym pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka (por. szerzej powołaną wyżej uchwałę III UZP 1/20), przy czym ustawa wprowadza domniemanie takiego stanu faktycznego. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 lutego 2010 roku (K 6/09, OTK - A 2010, Nr 2, poz. 15) podkreślił, iż względy wykładni celowościowej prowadzą do wniosku, że ograniczenie wysokości świadczeń emerytalnych nie może dotyczyć funkcjonariuszy, którzy tylko formalnie pozostawali w służbie w jednostce organizacyjnej kwalifikowanej jako organ bezpieczeństwa państwa, ale winno obejmować tych, którzy rzeczywiście pełnili służbę w tych organach realizując obowiązki przypisane do stanowisk, które mieściły się w danej strukturze.

Analiza wyników postępowania dowodowego, w tym przede wszystkim danych zawartych w aktach osobowych, pozwala na przypisanie D. R. wykonywania służby na rzecz totalitarnego państwa w jednostce terenowej wypełniającej zadania Służby Bezpieczeństwa – Departamentu(...), Departamentu (...) oraz Departamentu Ochrony (...). Wszystkie jednostki miały za zadanie realizację tego samego celu, jakim było zapewnienie ochrony operacyjnej kompleksu gospodarki żywnościowej, leśnictwa i przemysłu drzewnego oraz ochrony środowiska i gospodarki wodnej przed wrogą i szkodliwą działalnością podejmowaną z powodów politycznych, a także z pozycji ugrupowań prawicy ludowej i elementów antypaństwowych. D. R. wypełniał te zadania, od początku będąc skierowanym do działań na odcinku operacyjnym. Świadomie i dobrowolnie wypełniał tego rodzaju obowiązki, a jego zaangażowanie i determinacja były dostrzegane przez przełożonych. D. R. osiągał dobre wyniki w pracy, za co był wielokrotnie dodatkowo nagradzany na szczeblu wojewódzkim oraz centralnym. Otrzymał dwie odznaki „Za zasługi w ochronie porządku publicznego”, która zgodnie z § 2 ust. 1 uchwały Rady Ministrów nr 219 z dnia 15 października 1971 roku w sprawie ustanowienia odznaki „Za zasługi w ochronie porządku publicznego” (M.P. 1971, Nr 52, poz. 335) przyznawana była osobom, które swoją pracą lub działalnością przyczyniły się do umocnienia ładu i porządku publicznego. Natomiast zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 1 uchwały Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 1974 roku w sprawie ustanowienia odznaki W (...) (M.P. 1974, Nr 18, poz. 108), odznaka ta była przyznawana funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej, jeżeli w okresie wieloletniej, wzorowej służby wyróżnili się przy wykonywaniu zadań w ochronie spokoju, porządku i bezpieczeństwa publicznego. Odznaczenia te potwierdzają dodatkowo, że D. R. znacząco przyczyniał się do utrwalania ustroju totalitarnego, a jego praca służyła realizowaniu działalności skierowanej przeciwko ruchom wolnościowym w obszarze gospodarki państwa. Świadomie i dobrowolnie wypełniał więc zadania państwa totalitarnego, uczestnicząc w systemie zniewolenia i stosowania represji politycznych wobec osób nieprzychylnych ówczesnej władzy. Jednocześnie, opinie służbowe wskazują, że był on w pełni lojalnym, zaangażowanym i nagradzonym za pracę funkcjonariuszem.

Wobec tego, w oparciu o treść art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, zasadne stało się obniżenie zmarłemu funkcjonariuszowi wysokości emerytury policyjnej poprzez „wyzerowanie” wskaźnika za okres wykonywania służby na rzecz totalitarnego państwa od dnia 1 lipca 1983 roku do dnia 31 stycznia 1990 roku, co skutkuje przyjęciem współczynnika 60,88 % podstawy wymiaru emerytury. Następnie współczynnik ten

należało zwiększyć na podstawie art. 15 ust. 4 ustawy o 15 % podstawy wymiaru, jako że inwalidztwo D. R. pozostaje w związku ze służbą. Organ był zobowiązany do uwzględnienia tego zwiększenia, gdyż przepis art. 15c ustawy zwiększenia tego nie wyłącza. W szczególności art. 15c ust. 2 zd. 1 nakazuje odpowiednie stosowanie art. 14 i art. 15 ust. 1-3a, 5 i 6, a zd. 2 przepisu wprost wyłącza zwiększenia jedynie określone w art. 15 ust. 2 i 3, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Tak więc ustawa nowelizująca nie wyłącza stosowania art. 15 ust. 4 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy wobec tych ubezpieczonych – emerytów, którzy w okresie służby w policji doznali uszczerbku na zdrowiu skutkujący powstaniem prawa do inwalidzkiej renty policyjnej. Dodatkowo inwalidztwo D. R. powstało wskutek urazów doznanych w 1991 i 1992 roku, a więc okresie służby na rzecz demokratycznego państwa, przez co nie ma podstaw do powiązania go ze służbą określoną w art. 13b ustawy, a co także istotne okres służby zmarłego funkcjonariusza nawet bez doliczenia spornego okresu jest tak wysoki, iż samodzielnie stanowiłyby podstawę do ustalenia emerytury policyjnej zgodnie z regułami stanowiącymi w art. 12 ustawy. Sąd zmienił zatem zaskarżoną decyzję i ustalił wysokość policyjnej renty rodzinnej dla A. R. oraz M. W. wyliczoną od policyjnej emerytury zmarłego D. R. w wysokości ustalonej przy przyjęciu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru 75,88 %, tj. ustalonego w decyzji wskaźnika 60,88 %, zwiększonego o 15 % z tytułu inwalidztwa.

Ze względów przytoczonych powyżej Sąd oddalił odwołania w pozostałej części, w której wnioskodawczyni domagały się ustalenia prawa do renty rodzinnej w wysokości, która nie uwzględniałaby zmniejszenia wskaźnika podstawy wymiaru o okres służby na rzecz totalitarnego państwa. Jak wywiódł Sąd orzekający państwo jest legitymowane do obniżenia wysokości emerytury funkcjonariuszom, którzy pełnili służbę na rzecz totalitarnego państwa, zaś D. R. taką służbę z całą pewnością pełnił.

Sąd orzekający stoi natomiast na stanowisku, że brak jest uzasadnionych podstaw, aby w indywidualnym przypadku D. R. zastosować normę z art. 15c ust. 3 ustawy poprzez zmniejszenie wysokości jego świadczenia ustalonej zgodnie z ust. 1 ustawy do kwoty przeciętnej emerytury wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ustawodawca nakłada na Sąd obowiązek rozpoznawania indywidualnej sprawy, ustalenia stanu rzeczy i oceny przez pryzmat stanowiącego prawa, bez naruszania podstawowych norm prawa zabezpieczeń społecznych. Z kolei skutek zastosowania normy prawnej w indywidualnej sprawie ubezpieczonego ma być zgodny z celem jej ustanowienia, realizować wolę ustawodawcy w zgodzie z podstawowymi zasadami państwa prawa. Analizując cel uchwalenia ustawy z dnia 16 grudnia 2016 roku konieczne staje się podkreślenie, iż w procesie dekodowania celu wprowadzenia określonej normy poza treścią samych przepisów prawa istotne znaczenie mają motywy, które uzewnętrznił projektodawca ustawy. Zdaniem autora uzasadnienia projektu konieczne jest ograniczenie przywilejów emerytalnych i rentowych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, ponieważ nie zasługują one na ochronę prawną przede wszystkim ze względu na powszechne poczucie naruszenia w tym zakresie zasady sprawiedliwości społecznej. W uzasadnieniu projektu wskazano, że jako przywilej należy rozumieć ustalenie świadczeń emerytalnych i rentowych na zasadach znacznie korzystniejszych, wynikających z ustawy zaopatrzeniowej w stosunku do sposobu ustalania emerytur i rent zdecydowanej większości obywateli na podstawie ustawy o emeryturach rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Chodzi o możliwość przejścia na emeryturę już po 15 latach służby. Jako podstawa wymiaru emerytury lub renty przyjmowane jest uposażenie należne na ostatnio zajmowanym stanowisku, zaś kwota emerytury lub renty inwalidzkiej może stanowić nawet 80 % (emerytura) lub 90 % (renta inwalidzka) tego uposażenia. Zdaniem autora projektu, o ile taki sposób ustalania świadczeń emerytalno-rentowych dla funkcjonariuszy strzegących bezpieczeństwa państwa, obywateli i porządku publicznego jest jak najbardziej zasadny, o tyle jest nie do przyjęcia dla byłych funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa. Istotnym przywilejem funkcjonariusza policji jest zatem możliwość przejścia na świadczenie emerytalne już po 15 latach służby, ale także korzystny sposób ustalenia wysokości tego świadczenia. Celem ustawy nowelizującej było zniesienie tego przywileju i przyjęcie wskaźnika 0 % podstawy wymiaru za okresy służby na rzecz totalitarnego państwa i pozbawienie przywilejów nabytych z tytułu służby na rzecz totalitarnego państwa. Służba w organach totalitarnej państwowej przemoc politycznej, w warunkach demokratycznego państwa prawnego nie może być tytułem do dalszego utrzymywania lub korzystania z przywilejów uzyskanych z nielegalnej, niegodnej lub niegodziwej służby z natury rzeczy i z punktu widzenia

podstawowych bo przyrodzonych naturze ludzkiej standardów prawnych i obywatelskich demokratycznego państwa prawnego, tj. przywilejów z tytułu służby w organach, które w istocie rzeczy były strukturami niebezpieczeństwa państwa totalitarnego przeznaczonymi do zwalczania ruchów niepodległościowo-wolnościowych i demokratycznych dążeń oraz aspiracji do odzyskania lub przywracania podstawowych praw i wolności obywatelskich. Dekodując normę art. 15c ust. 3 ustawy nie można ograniczać się jedynie do wykładni językowej, ale co jaskrawo uwidacznia stan faktyczny sprawy, niezbędne jest uwzględnienie w procesie stosowania prawa wykładni systemowej i funkcjonalnej. Zastosowanie literalnej wykładni powołanej normy prowadziłyby do skutku wręcz sprzecznego z celem nowelizacji ustawy bowiem zrównałoby sytuację w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariusza policji służącego w demokratycznej Polsce przez okres ponad 15 lat z funkcjonariuszem realizującym zadania SB, działającego w czasie służby na rzecz totalitarnego państwa przez prawie cały okres swej służby. Obniżenie świadczenia według bezrefleksyjnego stosowania zasad określonych w art. 15c ustawy skutkowało by liczeniem wysokości emerytury ze wskaźnikiem podstawy wymiaru 0 % za okresy, co do których ustawa nakazuje przyjąć wskaźniki 1,3 % lub 2,6 %, co stanowiłoby nieuzasadnione naruszenie stanowionego prawa, a także prawa nabytego słusznie przez zmarłego za okresy niestanowiące służby na rzecz totalitarnego państwa, przebyte w państwie demokratycznym po 1990 roku. Inaczej rzecz ujmując analiza art. 15c ust. 3 ustawy wymaga by zgodnie z konstytucyjnymi zasadami sprawiedliwości społecznej oraz elementarnej (zwykłej) przyzwoitości dostosować wysokość świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służb mundurowych tak by tylko za okresy służby polegającej na sprzeniewierzeniu się wartościom niepodległościowym, wolnościowym i demokratycznym świadczenia zostały pomniejszone. Analizując jednostkową sytuację D. R. należy stwierdzić, że diametralnie odmienny jest stan rzeczy jeśli okres służby na rzecz totalitarnego państwa uzupełniałby konieczny do nabycia prawa do emerytury okres służby 15 lat. Wówczas, nawet w przypadku wyliczenia hipotetycznie wyższego wwpw, należałoby zastosować zasadę z art. 15c ust. 3 ustawy by uniknąć nabycia świadczenia w wysokości naruszającej fundamentalne zasady sprawiedliwości społecznej, dla zabezpieczenia których ta norma została wprowadzona do porządku prawnego.

Dla zobrazowania powyższej sytuacji należy także zdać sobie sprawę, że D. R., niezależnie od służby na rzecz totalitarnego państwa, nabył emeryturę zgodnie z art. 12 ustawy, którą oblicza się zgodnie z art. 15 ustawy (zwane dalej w uproszczeniu zasadami ogólnymi). Wyczerpuje on wszelkie normatywne przesłanki, aby takie świadczenie mu przyznać i obliczyć według wskaźnika 60,88 %, zwiększonego o 15 % tytułem inwalidztwa. Wysokość emerytury w kwocie ustalonej (...) złotych oznacza, że faktycznie sumaryczny wskaźnik dla zmarłego jest niższy od gwarantowanego przez państwo, po odbyciu służby w policji przez okres 15 lat, wskaźnika 40 %. I to wszystko pomimo, że w jego przypadku okresy od dnia 1 lutego 1990 roku nie są objęte przelicznikiem 0 % i są w wymiarze ponad 15 lat (służba D. R. w Policji po 1990 roku to ponad 20 lat, a okresy liczone po 2,6 % to łącznie 23 lata, 5 miesięcy i 10 dni). Rozwiązanie zastosowane przez organ rentowy doprowadziło zatem do sytuacji, w której okresy pracy zmarłego przypadające po dniu 31 stycznia 1990 roku również w znacznym stopniu zostały wyzerowane, co stoi w sprzeczności z brzmieniem ustawy i wolą ustawodawcy.

Od dnia 1 stycznia 1990 roku do dnia 16 października 2006 roku przez okres 20 lat, 5 miesięcy i 16 dni służył w Policji oraz w MO (w okresach i jednostkach niepodlegających kwalifikacji z art. 13b ustawy), co zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy skutkuje zwiększeniem wskaźnika o 2,6 % za każdy kolejny rok. W okresie od dnia 30 lipca 1979 roku do dnia 30 września 1979 roku pełnił zasadniczą służbę wojskową przez 2 miesiące i 2 dni, co także jest przeliczane według wskaźnika 2,6 %. Ponadto przed służbą w pozostawał w zatrudnieniu pracowniczym od dnia 1 września 1973 roku do dnia 30 września 1974 roku oraz od dnia 10 października 1974 roku do dnia 30 czerwca 1976 roku łącznie przez 2 lata, 9 miesięcy i 22 dni, a zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy do tych okresów także należy zastosować wskaźnik 2,6 %. Sam fakt oceny okresu od dnia 1 lipca 1983 roku do dnia 31 stycznia 1990 roku jako służby na rzecz totalitarnego państwa nie może skutkować pozbawieniem uprawnień co do wysokości świadczenia nabytych służbą w Policji rozmiarze ponad 15 lat, tj. w czasie kiedy D. R. nie pełnił służby na rzecz totalitarnego państwa, a wręcz przeciwnie, służył w jednostce Policji mającej na celu zabezpieczenie porządku prawnego i bezpieczeństwa obywateli. Pozostawał on także w innej sytuacji niż ubezpieczeni, którzy pełnili służbę na rzecz totalitarnego państwa, a następnie przez okres kilku lat (poniżej 15 lat) pełnili służbę w Policji, tj. przez okres niewystarczający do uzyskania uprawnień emerytalnych z tytułu służby w wolnej Polsce. Tak więc skoro zmarły funkcjonariusz „wypracował” sobie

konkretną wysokość świadczenia w okresie opartym o aktualne przepisy obowiązujące w demokratycznym państwie prawnym, to nie ma podstaw do rozciągania na te okresy przepisów odnoszących się do poprzedniego systemu. Jeśli podstawowym i jedynym wysłowionym argumentem mającym przemawiać za koniecznością wprowadzenia ustawy zmieniającej z 2016 roku było ograniczenie wysokości świadczeń jej adresatów w taki sposób, ażeby wysokość wypłacanych świadczeń odpowiadała wysokości emerytur i rent pobieranych z systemu powszechnego, to nie można uznać za rozwiązania adekwatne, niezbędne i nienadmierne (proporcjonalne) rozwiązań, które nie zakładają bynajmniej tego, że świadczenia rentowe byłych funkcjonariuszy służb PRL, po ich przeliczeniu zgodnie z nowymi zasadami, mają nie być znacznie wyższe niż miesięczne kwoty przeciętnej emerytury wypłacanej z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wymienione rozwiązania zakładają znacznie dalej idące ograniczenia dotychczasowych praw z zabezpieczenia społecznego, polegające na tym, iż po przeliczeniu wysokość świadczeń byłych funkcjonariuszy nie może być nigdy większa niż kwota minimalna lub niż miesięczna kwota przeciętnych świadczeń wypłacanych w systemie powszechnym. Jeśli uwzględni się ograniczenie prowadzące do spłaszczenia świadczeń, to efektem tego rozwiązania legislacyjnego nie jest uśrednienie ich wysokości do miesięcznej kwoty przeciętnej emerytury wypłacanej z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lecz jest nim zagwarantowanie, że po zastosowaniu mechanizmu przeliczeniowego wysokość świadczenia byłego funkcjonariusza służb PRL – nawet jeśli kontynuował zatrudnienie po dniu 31 lipca 1990 roku – nie będzie nigdy wyższa niż wysokość przeciętnej renty w systemie powszechnym.

Powyższe wywody potwierdzają, że nie jest możliwe zastosowanie art. 15c ust. 3 ustawy w stanie faktycznym, w którym funkcjonariusz nabył prawo do emerytury policyjnej i do obliczenia wysokości świadczenia według zasad ogólnych (art. 15 ustawy) z pominięciem okresu służby na rzecz totalitarnego państwa. Natomiast gdyby przyjąć, że zachodzą wątpliwości co do możliwości stosowania tego przepisu, to zgodnie z zasadą *in dubio pro tributario* należy je rozstrzygnąć na korzyść ubezpieczonego, który legitymuje się okresem ponad 15-letnim służby w rozumieniu art. 15 ustawy. Wobec tego organ nie był uprawniony do ustalenia wysokości emerytury zmarłego D. R. w wysokości wynikającej z art. 15c ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, a następnie do wyliczenia, jako świadczeń pochodnych od tej emerytury, wysokości rent rodzinnych przysługujących wnioskodawczyniom. Stąd zmiana decyzji w wyroku ograniczona została wyłącznie do możliwości zastosowania art. 15c ust. 1 ustawy (wyzerowanie) w przypadku emerytury, a w dalszej kolejności ustalenia od niej wysokości rent rodzinnych.

Sąd postanowił nie obciążać wnioskodawczyń kosztami zastępstwa procesowego na podstawie art. 102 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. W ocenie Sądu orzekającego roszczenia wnioskodawczyń były oparte na silnym, subiektywnym przekonaniu o jego słuszności. Wyrażeniem tego słusznego przekonania było rozstrzygnięcie sprawy dopiero po przeprowadzeniu poszerzonej wykładni zastosowanych przepisów, uwzględnieniu wątpliwości interpretacyjnych, a wcześniej także przeprowadzenie postępowania dowodowego opartego na analizie dokumentów z akt osobowych, w których posiadaniu znajdował się IPN. Zdaniem Sądu nie ma podstaw, aby przy takich okolicznościach obciążać odwołujące się koszty procesu. Zwłaszcza, że aktywność procesowa organu pozwanego ograniczała się do przytoczenia informacji zaświadczenia z IPN o okresie służby i powołania na akta osobowe.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy w Lublinie, na podstawie powołanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.